

Empress of India

Em. nkp

10-301-L-B-01 (28-3016-L-B-01)

1849

ՀՅՈՒՅՆԻ ԱՎԱՐԹ-ՔԵՐ

UNIT 5 PRACTICE

— Խայորք տնօսյա Ֆին կէս զիշեռուան ժամ
Ֆին բանակի մայրաքաղաքը Պարձաւ :

— Կայսերական մասնաւոր հրամանու բայց
Եւստրիական պարբռ թէ կայսութեան և րկիցներու
մէջ թէ դուրս կայսեր տուած սահմանադրու
թիւնը հաւատարմաթեամբ պահելու երգում քայլ

Ι) Βελτιστών: Για πρήμακά μας ράβδωμένη φύρτη
χριστιανών από την Αγία Μαρία, η οποία έπεισε την πατέρα
της να την αποδέχεται στην Εκκλησία. Η θεία μας Κυρία
την επέδειξε στην Αγία Μαρία και την έπεισε να πάρει
την απόφαση να γίνεται Χριστιανή. Την ίδια ημέρα, η Αγία Μαρία
παρακάλεσε την Αγία Θεοφίλη να γίνεται Χριστιανή.

Հաստիցի զինուորներ, ձեր արք եւ գլուխան
կոյօքն ու աերը, եւ դաք Առևաց մարտիկներ, ձե-
մծափառ Քարին (Առաջ Կայսեր) բարեկամիկ
պատիրազմի մէջ միաբան գործած բանաթիւններ
կուղէ անհներէ: Ես բանու մեր եւ աւոքն ու արբու-
թիւնը պետք է որ բարբարէ, ու մեր զօրութիւն
կրկնապատկէ, գրուն հալուածք Խանու ապր-
սամբներուն բանակն ու անոնց վասակոն գա-
նակիցները ուսի՞ որ ոչնչուցընէ: Մենք մինչ
Խանուստանի եւ Աւատրիցի խաղաղութիւնը հա-
տառներ: Համար հանշուած չենք: Բայց Նուրուց
մէջ միմինսուր մարդիկ որոնք որ աերութեա-
եր քանիւնը ինչները խաղաղութեան, կարդաւագութեա-

Եւ պիտաւոր յառաջադարձել եւան մէջ կը վիճակն,
մէր յազդութեան համար պիտօք ցնծան, եւ մէր
յախղ եւքը պիտօք որ չէնի: Պատերազմի վասնեւ-
ներուն մէջ ոքի եղէք, ու քայլութեամբ կիմունք
բաց միանգանցին երկրուն անցէն ու Ն. լու ան ընա-
կիշներուն մեծանմանութիւն ու մարդկութիւն ցացը-
ցէք: առ առ ոքինութիւնները բազութեան հայ միա-
ցուցած է գործ դիւք, մէր միահին է, մէր յաշ-
թութեանցը պատուին համար:

— Այսպերականաց գործուղթիները ամէն
կազմ տառաջ կ'երթիան, մանաւանդ բուն բանա
կի՞ եղած կողմանը - Աս բանակը որ Յու Խոզուրինի
առջևէն Քահանասահի քոյս կը քայլ, շատ զօ-
բաւոր է. զրեթ 80,000 զինու որ ունի, որնոց 1
— 15,000 Առաջ է: Բայց զօրաց շատութենէն զան
կայսեր Ներկայաժմինն ուշ շատ մէջ աղջեցութիւն
կ'ընէ, որովհետեւ առ կարիք ու բոջապիր իշխանութեան
պատերազմին Եղին իսկ վասարաւուր աեղերը երթիա-
յով՝ զօրաց աւելի սիրու ու բաջօնժիւն մը կը պատ-
ճառէ: Ռաազի պատերազմին ասինք՝ ոյրալ կարիչ
մը վրայէն անենթիւն անցնելով՝ կը զի՞ն առջևէն
քայլարը մասս, ուսկից որ գեն թշնամին բարորդի
քաջուուն չէր:

Պատար առնելելն եղքը կպսիքրականաց բարբանակը պապոյն գնուց, և ամսաց Ան Գումարեցին մատ Մահմաններուն Ծեմ ասսորիկ պատարագը մը ըստա, զընը որ թե՛նվաճածապիս Հայնա սերու կը կացւեր տուած պաշտօնական տեղեկութեանը մէջ պատգես կը պատամ :

“Յաւնին Ֆին Խառազ տուածէն եղքը Դանար մին աջ կողմէ Համար բանումք Ֆին Ան կու-դեռու եւ ՅՈՒն նոյն բանումքն ձափ թէ Երան (ԱՅ) բաղադր կենդրոր Կամա-Եկեման և Պատովան, իսկ աջ թէ Եկան (Եկը) ու Գիշ-Պիյը (Kis-Piér) յաւնացար Միւր յաւնամիտուուր ասենք թէ նամին պյառի յուսու եւս բարսեցու որ ամսեւենի չիրացան տառ Համար Աննա կազմէն Եկան լարիքը միար ան հաստատեցին թշնամուն մէծ նոր Գոման քըրքը քաշուած նուռ Աղակ գետին քայլ Խայլայցը (Եւ ու Անուշ պէղին մատ եղազ զնի իրն ու հան ժամանեցու Եսան

կամ առ ամենը բերդին պատերութե ուղիւր թշնամուն
40—50 հոգաբի բանակ մը կրպեց անհամար թշնամու-
նակներով, առաք կարծեցի որ տակիս մէն պատերազմ
մ'ընկը կը պատրաստուի: Առաջ եւ պահեաստ
զաւ նարակակե ապարագի տի տեղակոյ Առջեան թի թի
հրամանին տուի Տեմ (Ըստ) բառակ պատասխան-
ուայ լուսոյին յաւաշ բարերցի, որու այ կապեա-
ռեթիթ առ ականչին ձեւարոց բարեիր և եւս
ՀՀ հրամաց բարեիր թթեց բանիսոց թի զարակ-
տուի զարդիկ պաշտպանութիւն համար կ'երթացին, ուստի
յանձնակեց առաջին զումարակն ու Եւս կամքի
հրամանաւագրաց թեամէր շեալ ի վայսան կը յառ աշ-
ուար: Առ շաբաթ մու վայսանն եր թշնամունից զօր-
թիւնն իմանալ և զանիկոյ իր պատեշներուն մէջ
քշէ: Կարդ ուրբաթի թիւններո թթենալին եւսը բանակ-
ուայ կազմունեց սկսու թշնամունը հետ զարտուի, որի
որ անձի՞ագի իր պատեշներուն մէջ քայլեցաւ
ույս ժամանակի պետական զարդիկ պարագաներին զումարակ-
ի թիւններուն ձիար ուրաց բան հիմքի Օ-Անոնի (Օ-Տաճ-
ու) գեղին լուս բարերցի, որու շատ սկզբան
թշնամունը ձեւարեւերուն հետ զարտունցուն ու եւ-
քայլեցին, եւ ձեռքի բանին և թշնամունը ու զարտուի չ
այլ ուայն, ուսկից գեղ զը չի ըստ ունել: Բայց ուր-
բաթի առ զարտու Ըմբ յայտնութեամէ Ամ համբերէ
գեղ ի դաշտուն յառաջնացաւ և ուսկի ուութիւնն զամար-
տուի կազմուն զարտու Արագիսի զարդիկ պարագաների
պամանակամի Ա-Ենոնի քայլ ուղիթերուն մէջ կեցան
թշնամունը իր տեղին գործածէց: Բայց որուացը կար
գի պատերազմական և ամուսու յանդդեւեցուն իր քի-
շուր դժբախ ընդունեց բանակուն նաև թշնա-
մուն պատեշներուն մէջ մունէ, որու շատ վա-
կեցի: Իր հրամանին տան եղան բարեմ բառ ու
հետեւ ակաց գունդը ստուսի զարդութեամէ թշնա-
մուն պատեշներուն վայ յարձակում բառ, բայց
Մանուկներուն բարեմ տեղերը շարու թիւն անապնե-
սուն կրտին ասիպուեցու: Էս քայլաբի թշնամուն
10,000ի ոսկ զօրբութ ու շատ թշնամութեամէ Անու-
շախ զումարակին եւուն նիկաւ և կայգեր սկս-
նաի թէեւը պաշարէց: Կանոնադրէ բազմութիւն իւ ձի-
ու որոց բանին մը ուսացին զամանակամի ու
շեալ ի Հարդաւ պատուացին յառաջնացուն եւ մի-
նակուոր ձեռքի: Կ'ուզէր Վայ վայ տատիւն զա-
մանակամի թշնամուն գեց զինուցաւ: Վեցու, և Առ-
ուս ուզ բանին աւ քայլուն մուռ վայ զարեց: Մա-
նակները թիւն շատ աշխատացաւ ու թիւն ձիա-
րեւեցին նուստր վարժանէն, բայց Ամսաշնչն ձիա-
րեւեցի անոնց պատեշնեան համար թշնամունը
շորեցատիկ աւ եթ ձիաւընեցը վ թիւն յին, եւ ձեռ-
զաւ որուատակին ու ու ին, ուսկ Մանուկները առ
պատեշն յերբին մէջ քայլաբի: Խոչ առաջն զարտու-
ակին ճամփ թէեւն նիկաւ: Առ որչի, պատերազմի թշնա-
մուն մինչեւ կամուն բերգը եւ բաշտեցաւ, և նոր
բերգին առջևի պատեշներուն ու ամրութեամերու-
եւուը ընկածու: Մէր ձեռքին նիկաւ յազդ անու-
ներն են և թիւն անապի, հրամանը (անդ թշնա-
մունը մէր ի կայտերականոց ունեցուն կրտական որ-
թիւն շինենք): Այսոյն Հարդաւ պատասխանուի բա-
յացաւ ուսակարացին մէջ թշնամունը 500 հա-
մարուն ու վերուոր նիկաւ, 200 ալ զերի բանու-
է, զբաւ: Ես իրենց կազմուն նայանեւի զարեց գո-

մարտակը շատ վեա կրկի կը դրացէ . տանցմէ յայս-
նի է որ երկու հազմն այ բամբակակի կրօստան գու-
մարը շատ մեծ պիտի որ ըլլացէ ։ Խանութ զ երիտերուն
ըստածին նոյն ելու ։ Վահանակիրու . Աւորիէ , զգապահուու
որ միարա պրո եր է , ու :

Հայնաւ Տիգրան բարոր ու մով կը պատրաստաւի որ
զամանաւ լեռպահն առջնեւի պատճեններուն վկայ յար-
ձակի, ու կերեւաց որ հօն ալ սասարիկ պատճերազմ
մը պիտօք բլլօց :

‘Ամենապէս Օթուսաց գրիտոր բանակէն և կան լուրերն այ շատ յաջող են։ Առ բանակը Բառ-գե։ Իւ պարագանելովն Հրամանաւարութեամբը Դա-շաւ (ևս Գուչ) քաղաքն առնելէն Ետքը՝ սկսա-շխտակ վար ինձնակ։ ու Յունիսի 27ին իր բանակ-կը Միշկուց (Miskolc) գեղ համած էր, ուսիփ գեղա-ի բաշխ համբայ եւաւ, եւ իր բանակին մէկ մասը ամ-օյս Յնի կամ Յին նցին քաղցին առցնէր պիտօք ըր համեմեր ։ Խակ մէկայ մասը Նըրու քաղցին Պազովի գեղն առաւ և՛ Տիովութինի վրայ կ'երթայ ։ Պատաց աս Հիւսիսացին բանակին արեւ մուշեան կողմէն Առա-անունով Յառա զօրապեսն ալ 32,000 զսրբակ Սո-ճառ սատն մօտ ու գեկ ի Գրիմից ու Շեմից քա-զաքները սկսաւ քայլէլ, եւ Յանիսի 21ին Ա. Մար-տինի քով Մամառներուն Հեւ զարնուելով յաղ-թեց ու 92 ձիաւոր գերի ըսնեց։

Խակ պուգովինա գուշակն է Առևիալ համբ Գրամ-
սիրտաւեխա մանող, գունութափը՝ սրբն մէջ թէ
Աւստրիացի թէ Խռու կոյ, Պիազու առնելքն եւ-
քը՝ Դաւ վենապուրի մըա դնաց: Աւելից զատ՝ Շա-
տեայի մէջ Լիւտու գորապետն Համականարու-
թեան տակ՝ Առաւոց Երեք դաւարակակի կը գործեն,
որուք Յանիսի 19ին ամենայն պատրաստութեակի
Վալագիային ու Մոլուակային Ըստիալ մոսն Երեք
անառիկ կարծուած այսինքն՝ Դէօնիոզ, Դիուլուրի
ու Օիդոչ կիրճերէն (Քերժիւնելուն): Ամսոց 20ին
Հի աւելս իր անձամբ հրամացած գունութափն
Քեռէցին ըստուած ամուր ու ցից զիւկը, յարձակ-
մամբ տառ, բոցց շատ մարդ ալ կորաբնցոց: Կայն
գիրը պաշտպանու Մամաները 1000ի շափ էին,
օրուցմ՝ խել մը միքարումերն ու մոռներն
զամ 150 հոգի գերի բնկան, որոնց մէջն է նաև
Կիշ գնդապետը (colonel): Լիւտու Յանիսի
21ին գրանց առ լիւելեւ մը զնուակոնեց: 22ին
քայլաբն անձնատուք Եղաւ, ու մէջի զինուորներուն
բոլորն ալ գերի սեպականն: Աս զօրացեամին դու-
մուրտակին մէկ մասը Երելի բառուած Մամա ժո-
զովոցեան ձեռքն զէնիքին ունելու գործն է: Խիկ
գիշուուօր մասը Հետանշշտափի միաց: Ակա՞ որ ամի որ
յառաջ ան կոզմերն էր, Հիմակ աներեւոյն եղած է:

Ղարաբաղին բանակը 1: լաշիչ սեպուհին
Հքամանառագութեամբ Ամառաներուն չետ քանի
ուշ յաջոց պատճեացը ըստ : Եսոնց մէջ ուժինեն երե-
ւելին թայու գետին քովի Օ-Պէտէ (O-Petek) բազ-
ման հօմերն եղածն է, ուր որ Մաճառները 10,000
դրամը բանած էին, եւ գետին վաց ունեցած նաև
կամուրջին պաշտպանելու համար ունի բոլոտեց-
ներ շինուած էին : Երախիչ տեսնելով որ աս անդպ
թշնամեաց շատ ոգուակար է, որովհետեւ հոն գե-
տին անցնելու կամուրջը ունի նորով : Կը լացին պահա-
զն զօրք բերել տող եւ իրադեսական բանակը միշտ
աշխասացնել, միաբը զրաւ : Որ զանիկը ձեռ քերնեն
առնէ : Այսոր համար Յունիկի 24ին 16,000ի չափ
զօրք 80ի չափ ալ թնդանութ Ա- թամասին բավի կեն-
դրուացուց ու կես գիշերը քարիրը՝ առատուած ժա-
մանը 7½/շն թշնամեաց չափու, որ Օ-Պէտէ քալքըն
գուրու ամսու բ անցեր բանած էին : Երբոր Աւարդիս-
ցիք Մաճառներուն վաց քաղցրու սկսան, Մաճառ-
ներն առանց զորքանուելու Օ-Պէտէ քաշու եղան, իսկ
ուրականակ անհնջապես սկսան քաղցրը գնդակոծել-
եւ երկու ժամ զարմանելով գրիթէ աւերակ դարձու-
ցին, որով թշնունին ստիլուն կր աւ լու թնօրու-
ու կամրջին վայցէն անցնին անցնիլ : Այս սերական
հետու անհներուն մէկ մասը փախչալ Մաճառներու-
ներէն ննկու, ու նաև կամրջին վան ար յառա-
ջոցաւ, ուոյց Մաճառներուն գետին դիմուցը շա-
րուած թնկանիներուն կրտիկն ստիլուն եցաւ : Ես
քաշուի : Աւախիչ սեպուհի Օ-Պէտէ անձնելու ետքը
պատերազմի դիմք ունեցող տեղերը ինուանմներ
գնել տուաւ եւ կամրջը կրդանեց : Այս սերականիք
աս պատերազմին մէջ 17 ժամած, 32 ալ վիրուսը
ունեցաւ, իսկ Մաճառներէն կրցն գերի բանուոցնե-
րը 200 հազի են : Հապաւացին բանակին մէկ մասն ալ
դամուր գետին քովից քաղցր քանի մը փաք կրիւներ
ընկերով՝ Մաճառներուն ձևորն Յօնի շափ պաշարի
նաւեր առաւ :

Յանին մերժելը Կուտան մն մենականութեալքեան այ
15—20,000 դրամ Սարբացի հաղթեան Մասնա-
սան մաս, որ ինչը այ ան գիելը մարք:

մասն է ու կը զդրծե, մէկը քանոպարբի աշխեւն
(Հայնա), երկուրը Կաթողիկոֆ ոսհմաններին (Սառ
ու Բագգելիչ), մէկը Պուդագիմայշն, մէկը Մոլոս-
վոյլն, Երկուրը Աղոյրիայլն, մէկը Հորացին
կողմը (Երաժիշ), մէկն ալ Յովիրիայի կողմն (Նիս-
տան): Համարն ընել այսպէս է երեւայ որ գեռ ուրիշ
մէկ երկու աեղին ալ պրտիկ գումարտակներ պիտի
մտնեն: Վայաշափ զարբին անբողջ գումարը Ճ հարիւր
հաղարեն տեւիլ է քան թէ պակոս: Վայորիացիքը
և Ռուսը զբեմի հաւասար թուուի են: Կիմաւոր
բանահները աս շրջ՝ Հայնա, Եղանիչ, Բագգելիչ.
Լիւտեռ Տրաննասատրներուն մեկոր նն: Ար զի-
նուորակն զ օրծողութիւններուն մարզանական Ար-
պատակն աս կը հարծուի որ գեղեցին ու քաղաքները
նուանձնալ ու կարգի գնեցով՝ ամեն կործնուի: կը ը-
մեւով մը պիտի շորժին, ա. որէ օր Մաճաններն
անելի պրտիկ բարտուի՛ մէշ որիտի մինն ու շրջ
զիաց աւելի մերձուաս պիտի պաշարեն, և աս եզր-
նակա կամ վերջին պատերազմ մը տուրավ՝ անմար
րորորապին պիտի կտղեն, եւ իսու բոլորն ալ պիտի
բանեն:

Պատերազմի վկանակին պայ պաշտի տեղեկութիւն տալ բաւական սեպերով՝ քիչ մոտ Առաջնորդուն նելքին վիճակին փոստ հայկական անվանութեան դարձընենք :

Ուոր հըլլոց Մամաներուն փերջին զիտումն եր
Աւարիան կործանել, անոր աւերակներուն Հռուսա-
րական մեծ տէրութիւն մը կոսպենել, ու իրենց
զբայի արդերք բոլոր թեատր Մաման ընել: Աս
վախճանին հասնելու անմիտ միջնութերուն գլխաւոր-
ները երեք եին. Ռ. Ե. Ալեքսայ աղջերս (Խոսա-
ցոց, Եւհաց, Գերմանացոց) հետ Յունի կա-
նակութիւն ընել, որ ամենինն մի կունզ ուոյ ել-
լեն ու Վաստիսի մաշը նիւթեն. Բ. Չարտահակ
թողթ է առակ հանել. Գ. Սուսա և Խարեւահան
յուրի առանձեւ: Առաջին միջը շատ եռան-
գիւմք փորձուեցա, բայց մինչեւ հիմա շարջող-
ցա: Երկրորդը՝ ապատամբութեան աղջկ մուռն
եցա, մանաւանդ երրոր Անտոնիկ Եղ Խիսանը Գո-
յութեան թղթէ առակի ընկառնելի Հրատարակեց:
Իսկ Երրորդը (Խարեւաթիւնը) թէպէս կայսերու-
թուոց առաջին մոնղամ մինչեւ Անշթ քաղաքն ու
Թայս դեռը հասներով՝ քիչ մը խոցաւասիցաւ, ու
ցայսին է զառ որ Կողմութիւն մը ցայդ կարծեցուած
զգութիւնը սույս չեւ եղիք, բայց պարագաներուն
փոխուելով ու կայսերականոց մինչեւ Ռուսապուրկ
եւ քաշուելով՝ նոյն խարեւանքեան ապրուիրը Խո-
րեն պկու ծախել, ու քաղցրուել: Անընդ տակն-
երը մանաւանդ առ կը հւաշէքը որ Խուսերը յազ-
ժաւ առ են, պիտի չգտն, անկարգելի է որ գան, եւ
ինչ Ենցիւս ու Գաղցիս խօսք մը զբացելուն պէս
պէսք է որ Խուսերը կամկ առնեն կենան: Բայց
երրոր Խուսանութերը կու սերուն գալը աշքալին տէ-
սն ու մանգ ունիցի իմացն թէ Հայուս: Հրատա-

բակեր է որ Դաշտովեան թղթէ առակներն ամենեւին
բայ չեն արժեք, Կողովմն դեմ սպափի կառպի-
ցան, որ զիրենք այսպէս անարգ եղանակուն խարեց-
ու ձևոքերնէն արծամճն ու ուիթն եւ ասպիրակնն
թղթէ առակներն առնելով՝ իր հանած չափուղ
թղթէ առակները պայմ թալուց ։ Ես երկու բանք
ժողովրդաւ շատ մեծ մասն վայ ունչուրին զաւ-
նութիւն ու հեծութիւն եւ զրիթէ յուսահառու-
թիւն բերաւ ։ Ժողովուրդն իր աս զաւնութիւնը
ցացուց նախ Թօւնիսի 19ին բեշմի մեջ մահաւե-
րէն, գերաններին ու ալաերին՝ հրոցին ու սպա-
նարից նախն մը հրատարակերպ, որն որ դիշեր ա-
ռան քաղլին չորս դին կացաւ ան Հաղպատառը
օրինակներով ապահաւած էր, զորն որ մեկ ալ
հայ կը գեներ:

Առանձակը Գոյզովի թմանայուն պետք Համառա
թղթով, մը բազմագաղթին տպապեց որ անիմա
դրազները քննէ, բռնէ ու պատէ: Յօնիփոխ 27ին
աշ Խոհս երկայն յոցարքառեթեանի մը բողը
Մահոներուն կը հրամացե որ զի՞ց առնեն:

Гравд ժաղավոր բայլ երի որ Առասպջ յառաջա-
պահն ները ու թշնամունքը բերց, Եռամփի ՅԱՄ
բազմաթիւում՝ Գոշութիւն տան առջև քաղաքա-
ցաւ եւ գոնիկա դուր կանչեց որ մինչև Հիմա զի-
ցենք բարեխը Համար պատասխան տայ: Գոշաթ
ները մանեղագ ու տուր պատասխան մը չունենա-
յով՝ դադասի զըմք կանչել տուա, ու բազմութիւնը
ցուցեց: Անկայն աս դէպքիրուն վայ ալ մըսց
բնշմի մէջ կենաք աղասիս Համարի, եւ իր ապ-
սամակ: Համարաբութ ուր հետեւր Սեհման(ՏԵ-
գենի) բերգաւոր քաղաքը դնայ: Հիմա առ հաս-
տակ կը բռուի որ Թեշմի բնակիչները առանց Ընդ-
դիմութեան կայսերականութուն կամ Առուելու
անձնաւուր պիտօն որ ըլլան:

ՈՐԵՐԵՒՆ : Օրինակ է եղած լուրերը կը ծանուց ցանկն որ կատարած է այս հրամանաւ հիմք ազգի բերդութեան եւս ամրապնեցու Բաշխաւին, որուն մէջ՝ 12,000 դրամ, 6000 ձիունոր եւ 3 ամսուան գրաշաբ պիտի որ գրուի : Աս բանո շատերը Պատշի կ'եմ պատրաստութեան մը կը ուսուփին, բնչու որ արտաքին դրոր որ պաշտօնէին բերանն եղաց լուսդիրը երեկոն երբ մի գրութ պիտին պատերազմը կը սպառնայ :

ՓԱՅԱՆԴԻԽՈՎԵՐԱ ՊԱՀՈՎԱԿԱՊՐՈՎ ԳՐՅ. 4 Ա Զ Բ Ա
ՓԵՐԻ Զ. ՅԱՅԻՆԻ 1: ՅՈՒՆԻՄ 13ՅՆ Է ԽՈՐԾ Ք ԱՅՆ-
ՈՐՔԱՅՄԻՒՆՆԵՐՆ ԱՅ ԽԻԹԱ ՔՐԴԱԿԱՔԻՄՆԵՐԸ ԿԵ ՃԱ-
ՐԱՎԱԿԻՄ ԻՆ: Ըստոյ 28ՅՆ Ա ՅՈՒՆԻԽՈՎԵՌԱՆՆԵՐԸ Ա 11
ՀԱՊԻՆԱՐԵՆ ՔԱՆՈՆԵԿՑԱՆ, ԲԼԱՇ ՈՐ ՀԱՅ ԱՎԱՐԱՐԾԵՆՆ
ԳԼԵՄ ԺԱՊՈՎԱՀԻ ԱՅ ԱԿԵ Պ ԱՆՈԱՆ Է ԵԲԻ: ՆԵՐԴՈՒ
29ՅՆ Կ ՀԱՊԻ ԱՅ ՆՈՐԵՆ ՔԱՆՈՆԵԿՑՈՒ: Ըստոյ բան-
ՆԵՐՆ ԱՊՂԱՄԲԻ ԺԱՊՈՎԱՀ ՀԱՎԱԽԱՌԲԻՆ ԱՏԱՄ

Աս որեւս ազդպային ժամկեցին մէջ պատրա-
խողութեար իրենց առանձին խորհրդեան անեակ-
ները քոչուած՝ տպագրութեան նար օրէնքին վկայ
կը միմարտնին, զորն որ Օսմիլոն Պատո քանի մը որ
յառաջ (առևայն 2ին) ազդպային ժաղավարին առա-
ջարկեց : Աս օրէնքը շատ խիստ է . ամեն որ երդոց
լուրդի մը պէտք է որ յառաջաւընէ 100,000 դրամկ
երաշխական դրու՛ (caution) կառավարութեան
ձեռքը յանձնէ . լրադիմերու վկայ տպուած իրա-
շամբ (նախք, տաճան) նորէն ուժո՞ր հաստատուի ,
ու կառավարութիւնը ուշած լրագիրը առ ժամանակ
մը գաղգեցրնելու . նուե րօղադաշին արգելիքու իշ-
խանութիւն ուժո՞ր որ ունենաց : Օսմիլոն Պատո առ
օրէնքը ազդպային ժաղավարին առջեւը գնելին յա-
ռաջ տնօր ասանեկ խիստ շինուելու պատճառները
ժաղավականերուն առ շեւը դրաւ . արդու քառաւե-
րով ցուցուց թէ ինչպէս տպագրութեան անուն-
գութիւններ բաղադրական ընկերու ինիւն լուանդի մը շ
նիկած է , և թէ շատ լրագիրներ իրենց թէրթերը
գոնազան խոդիրներու վրայ աղաւ միմարտնութիւն-
ներով զորդպարերու և խոդիրները յուռաւորեցու-
ան զոնութ ժորդութուը զրդուիրու ու կառավա-
րութիւններու գէմ ուղ հանելու . կը դրծ ածեն ,
մինչեւ նուե ժողովութու զէլը առներու յօրդութուը
ու յոյտալարութիւններ կը հրատարուին : Աս օրէն-
քը , բաւ , միմարտնուկան տպատ խոսակցութիւնն
ու զիկը ամեննեւն շարդելիք . անոր հանու ակ
մրցն միջոցներ կը բանեցրն որ տպագրութիւնը
կը շափեն գուրս շերէ ու միմարտոր բաներու մէջ
շդուրքի : Անչիւ հիմն տպագրութեան վրայ եղած
օրէնքներու մէջ զանուած ողոկութիւնները ասոր
մէջ շիտկուած են , ամեն որ կամ շարունակ երող
լրագիրներու . Եւ գրուածներու վրայ առ ելի զուու-
թիւն եղած է , ու առանց նկատման ը բարու . զա-
ռաստանուկուն գործողութիւնները առելի համառու-
տուած ու շուտցուած են : Կախին մէաց օրէնքներուն
մէջ եղածին ուես առ օրէնքին միջն ալ աղջոյին
ժաղավարին զէմ եղած յանցանքները , հաստրակա-
պեաննեան գահերեցն զէմ գործ ուածները մի-
եւ նշյն գոտաստանի ու մի եւ նշյն պատիւելու-
տակ կը ձգուին : Կախին ունչպէս առաջնութիւնը
խոնիսելու , օրինաց յօրդը նուազեցրնելու . Եւ ու-
րական գործողութիւններու առելի եղած մը կը
ուպատ , որ ազդպային ժաղավարին ու բախտուի լուր մը
տուուի աս տուակին ալ հաւատութիւն առն : —
Կառավարութիւնը Եփիքիւ երեւ պատասխանուոր
խարեց , պրեւս զի 1.ամօրիսիւէր զօրապատին հա-
ստած գաղթականութիւնը ոչքէ անցընեն : Սիս-
ակեմենի մէջ նոր զավթականութիւն մ'այ ովհա՞որ
երթայ : — Պատրինի աղոտամբները զանց աղունու-
գէտի միջուեախառ զարդիան կը փախչին նառագո-
րութիւնները հրատարութիւններ ոչքէ անցընեն : Սիս-
ակեմենի կամ Եփիքիւ խարեց :

Ճեղականութեան անդամները շատ սարգան ու իրենց
մէջն առնելիք պահան պատուաւ, “Կատարդոյն է որ ազա-
գան թեան ազատութիւնը բարորովին մնարուի, ա-
սիկա բոլինեաքեան օրէնք էն, (C'est une loi à la
Roumanie), բայց ազգային ժողովրդին առանձին խոր-
հոգածներուն մէջ եղած խոսուկանքին ուներէն ար-
չափ որ կրնաց նէ գորշափակիլ, կ'երեւայ որ առ-
օրներին մէծ մասը, պիտի որ ընդունամի, ան իմաս-
տ բաշխական գրամմ ու լուսադիրներուն մօքայ կ'ըստ-
նշանը շատերը իրրի խոտաղութեան երաշխատ որու-
թիւն կը սեպէն, եւ եթէ մերժն լուրերուն հա-
տարու ըլքանք, աղքաքին մոգորքին մէծուկ մասը
ու օրէնքը պես շատ մեղք կը համարի:

Վանք արեւելքին առաջարկութեանը կատարուն
ազգային ժողովքին Ներքին հարցադրամնեալ վրաց
ուրիշ խիստ առաջարկութեան մը կոչ, որն որ շրջա-
ման ունի: Այդ որ խօսանցութեանց մէջ արաւան-
իններին ներառն հարցէն գրուր և լիւթեալ՝ ժողովքին
մէջ անպատճաճ բան մը կը խօսի կամ կը դրծէ ու-
ժառացքն գահերէցն ունոր Անպարի մտիր կը պա-
ռաց, առաջին անգամ և աւտրակի մէջ իբրև յան-
ցուոր կը նշանակուի, ու նաև առ Ժամանակ մի
(որինքն երեք նիստ) ժողովք չիերանար մտնել, եւ
չինազանգիր նել, ժողովքին զահերէցն իշխանու-
թիւն ունի իր սենակիւթեան մէջ նոյն պատ-
շամասը բանապարհած պահել: Երկրորդ անգամ
նոյն պատգամասորին ասած փորձին կեւը երկու
շաբաթ չխօսուիր, երրորդ ու չորրորդ անգամ ամ-

սուան ասըլին կեզր չխարուիր :
— Հանիսի Հօմին աղջային ժողովրին մէշ Պ. Առ-
կեն ու Պ. Ասալյա արտօպին գործոց նկատմանի
քանի մը հարցումներ ըրմէն : Պ. Առկեն ըստ որ
Առաները Կարպիա գտնու եւ դրագով բանելու կ'ուշ-
խամին, ու միջյն Մահմաներուն շարհակալ ըստ-
ու ենք որ մինչև Հյուս զանոներ արդեկեցին (Ճշառ) :
Պ. Ասալյա կառավարութեան երեսով զարկու որ Բն-
ըն Համար մինչեւ Հիմն պատընի Հասարակագլու-
խութիւնը չընդունեցու : Պ. Կոռուի արտօպին որ

Գ Ե Ր Մ Ա Կ Ի Ա
Վարսավութեան կենզրուական կատավարութեան,
օրուաշի ու Պատէիքացի զգլուրը երթարով Ֆուլցի ու
Պատրիկ երկիրներուն մէջ կը ասբած ունին : Յանի իօն
Հայն Գարլուուե մայրուապատճն անունըն և ուրը,
Արքերազաւորի իր բանակին Բացորդուոր Աւաշգաղ
յերգը քաշուեցաւ, իսկ քանի մը դնուեր ու գեպ
ի Գրացուարկ քացին : Տառչվարըն և կող զօքքերը
շաս սիրով կը լուսանի ու շաս ուրախութիւն կը
ցուցըն : որ աղասաւժեան անունով կրած մէծ աս-
տաղուալժերին ու խիստ լրւեկին անոնց ձեռքից կա-
զառի : Սպասարկները զոյցէ մէկ անբաժ մ'ու
Ֆրայուուրի քով պարեան . բայց արգելն շատերը
Հերեափա ու Գորջիա կը փախչին : Աւաշգաղ բեր-
գը պաշտուած է :

— Պլուշի թագավորին բանած ճամբէն կ'երեւաց
որ ալ ինք Անդրօսական հասախըրաթեան իշխա-
նութիւնը ճանչնալ չուզեր . իր արանքից իր քդ ուն-
ցած գ'ործակալն ու եռ կ'անջեց , ու թէ օր երեւյթի-
նելը չեն խարեւ , կամաց կանոց բարը Գեղմանիստան
կառապարել ու զազ ժազովքը մը Պերփինի մէջ կը աւե-
նենք : Խոկ Հաննովերի կառապարութիւնը՝ օր ար-
գեւն Պրուշի հանուն սահմանադրութեանը հաւանած
ու միաբանած էր , չիմանորէն կ'ազդ օր Աւստրիա ու
Պրուշ մէկանը Գերմանիան կառապարեն : Կը կար-
ծուի օր Սաքսոնիան ու Հաննովերի Համաձայն կը
շարժէ :

— Աս օրիբու Յօհաննես և արքիդաքար Հյունան, զութեան պատճառաւ բարդ լինանիքազգ ջիրմակ ներու (խաչը ծաղկ) գեցաց, բայց Գերմանիցի կենդրա նական կատավորութեան պաշտօննեաւը քրածը փորդ մացին ու պաշտօննեան, բառով պիտի տա նմ, ասկայն չի բացուի թէ մինչեւ երբ. Նպաստ յուղանի չէ որ Հայոց Հաննես արքիդաքարը երբ եւ արքեօք եւս պիտի զ տունայ: — Ըլքային ։ Հուշագոյն պատճառաւը անորոշ վեճակի մը մէջ է: — Գերմանական ազգացին և ազգիքին Կոմետ քաղաքարը Ժողով մասը իր խորհուրդները յառաջ կը սանիկ բաց անիկ ոչ երեւելի պատուի մը շիյու ասցուիր:

Ամենայ զօրոցինը ամէն տեսակ պատրաստ։
Թիսները ունենին ետև Յունիսի 21-ին, դիւն
բաւան ժամը 11 Ամս երեք կազմանէ, ոյս նկան և
պահպատճուի, նորոգելով եւ Տէլ բարոյ զան
ըստ կազմանէ բոլոր զօրոցինակի Համեր զի
յորթակում լրաւ, ինչպէս որ անցուծ թռւերուս
մէջ ծառոցինք ։ Ես գործարութեամի կրցաւ, առան
երեւելի կորուս մշտելու, իրամասներէն ներ
մանեց, ու քաղցին մէկ քանի դիմաւոր ակրութիւն
ներուն տիրեց ։ Խոր կը կարծէր որ բանք ուն
դիմել ըիցցան է, ինչպէս որ Երկրարդ օրը (Յան
խոհանութիւն) արուեցան, բայց եր որ տէնուն
ցու որ անձն բուն չեն առհմանարութեամբ զ
շին ըլապ, ու երենց իրաւունքները անհան ընդարձակ
կ'ունի, ու բունց մասն առաջ ու նըմանութիւն ի ըլլ
և նոյն երեսուն մէկն պարզ չէր ու առ նու անձն
կայուցն իսկում չունենան, մասնաւոր իւն կայուց
թիւնը կարծանէ, ոյն առնեն կայուցնեան կուտափ
ութիւնը, ոչ եղաւ, որ Մատուռներուն անհան չափ
պարզ պարունակութիւն չի ըն առ, ու ուրաքանչիւն ու
մէկ առց Համարու իրաւունք ունենան ու մէկը մէկ
քրոյ տիրոց յառաջի Դաշնա շատ անզուն ու զար
քարքի մէջ Համարու ու յացուն եր, բայ առ
Մատուռները իրաւ Համարունք պարունակութիւն ընդուն
ունի իրուն Ս. Առաջինս թիւ պարունակութիւն առ Հին առ
տական թիւն իրուն ձեզոց քաջութիւն, որու Ա
Համարու ու առ Հին Առաջինս առը ։ Ա-դ Ա

նիսի 22ին) իր զբացը տուուժ հրամանադրին մ.շ կը պատցե, որուն մէջ միտնաւաճյն կապուզիք որ թէ քաղաքացաց կենացն ու թնշիքը, եւ թէ հրապարական շնչերուն ու միշտակարաններուն վաս մը չընեն: Յոց Հռամանցիքը, թէ ուժու և քիչ մը վհանեցան, ու տնօնք ունան ունանաւար ըլլոյտ վաս մօտածեց, ու խսիլ. ասկայն զինաւորակ, ուսարակունենեց, որբառչեւ մը թնշիքին ու զինաւոր խուժարաբները իրենց դէմ դրին, եւ մինչեւ վրօնի շունչը կուզնցը պատերազմիլ ըստ:

Գաղղիքացիք ներս մնանելուն պէս՝ քաղքէն
դուրս կեցող բռն բանակին եւ. քողքին պարփառ-
ներէն ներս գտնուող զօրաց մասին մէջ վրան դոց
համբայ մը շնչեցին, օրով և լուարու հետ առանց
արգելքի կրնան հաղորդութիւն ունենալ, և որ-
դէն բանակին խէլ մը թնդանութ բերան էն: Առ
այն ՀՀին իրիկանը ժամը 9ին Կաղղիքացիք մկան
բնած անշերնեն քաղաքը սաստիկ ոմբակծեւ,
և մինչև երկրորդ օրը առառանց ժամը 3 շա-
րունակիցին, օրավ մէկ շատ շնչերու վաս եւա-
ւու մէկ շատ մարդ մնաւ: Հառնցեցիք ասոր վրայ
կատշիլով կ'ու դիմ օր առառանց Գաղղիքացոց մրցաց
յարձակում: Մ'ընեն ու զիրենք դուրս վրանեն,
բոյց Կարիքայորին շուշեց նոյն առանը յարձակիլ,
հազար հուռէ զիհերը ձգեց, ասկայն նոյն առանն
աշ յարձակում ըքրաւ: Գաղղիքացիք միօրինակ առ-
բանելու ետեւ ինկած են: բայց մոռնդանոյն բա-
զարք երրեւն թիւնեւ, և երրեւն սաստիկ կը վար-
նեն: բայց դէն ալ ինենց պատասխան կու առա-

Համայնքից կ'աշխատեն որ չկերպ կուրուած մեկ էրիու զբանը դնեսք և անցնելը թշնամեաց բանակին տակ ակնին (ԱՐԵՎ) բանան, ու զանձնեք օդը հանեն, բայց Գառլիսացիք ինձնաղով մեկնեն շմերլ թող տուին, որով չե թե միայն Համայնքու որ ջանքը պրատուի գնաց, հայու նաեւ քանի մի հոգի մեռան: — ՅԱԿԵԱ եւ Կազմացացիք կր ընդուն որ Հռոմին դրու Տես ունեցած հաղպատկանինը կարեն. բայց քաղքին մեծ թե են ևս իրենց զբացը քիչովիեն Համար (Մերը ատենակեր իրենց թիւը 28,000ի կը հանեմ), բօյը ովննին չեն կրնար ու բանս ընել: Այսոր Համար Համայնքիք չե թե միայն քաղքին մեջ ու աւելիք եւ, ո աղքամիթեր կր խոժեն, հապա նաեւ, կըսափ որ մերընն որերը 1/100 հոգաց շափ նիմնակամ զնուուը ներս մասն ըլլո՞ն: — Գոյզ քին ողբարմեթ միամակը նկրուողին անկարեի է:

ուստած երզը երգեցուեցաւ, Աստուծոյ շնորհակալ
բյուրս համար որ Աւարիսի զինուց պաշտպահ յաւ-
թումիւններ շնորհեց, և Նորդն էկիզից ոյ Դիմուն
իշխանութեան տակը խորհեց Ընդմասի ամուր քա-
ղաքին ու նցյ դաւառը՝ օրուն բնակիչներուն մեծ
մասը իրենց օրինաւոր իշխաններ սիրով լիցուած
են: Ես եկեղեցուկան հանդէւզ կատարուելու տաեն
ափացին վրայ քահանացարեաւական գրալ անկեցին,
ով որ չէ թիւ միայն քաղքին քեզզին վրայ եղուց
մնանամովնեւըր, Հասկունու ահանց սոբն մէջ գնուսուոց
Խառըից ոյ նաև երուն մնանանքներն ոյ բարե-
կցին: Միանգանեցն Եցի նուերը առարիսական
դրաշն զատ՝ քահանացարեաւական գրոն այ բա-
ցին: Եկեղեցին ելելին ետեւ՝ Պիետին կունը
քաշուիին ընտաղ զնուուրներուն ուկի գրամագաւ-
եր (Քառալ) բաժնեց: — Վըստի որ Հառնայի եր-
կիր գտնուուց Աւարիսական զօրոց մէկ մասը կեր
ի Աննեամիկ եւս պիտի գտոնայ: Պողոճուոյ քաշեց:

ԱՐԵՎԻԿԱ

Ո՞ւաշինգտոնը կամքերէն կուպերէն Պուրս
բնի եկած լուրերը մարդան հաստատեցին որ կարու-
լս Ազգերդ մեռեր է, բայց կառավարութիւնը հրա-
տարակեց որ ու քանի վոյս չեն պաշտօնական լուրը
մ'առած չէ, առողջ է զգը որ որևէ աշխատ որ ալ ասարա-
ծուած ըլլայ, չիկնուր դեռ սույգ սեղուի իլլէ և վե-
րաց պար ամենայնի հրաման տռաւ որ բարը թեա-
տրոնները եւ օպերի գրասնական դիրքը գոցուին : Մե-
կուլ կամքանեւ ալ եկեղեցներուն մէջ Կարուս Ըս-
տերդին կենացը համար եղած աղօժքները յառաջ
կ'երթացին : Ես լինակը մինչեւ Շախնիս ՅՈ տեւ եց-
նոյն օրը կուսավորութիւնը սրոշակի հրամարակեց
որ յասպան իշխող Սարդինիայի գարծակալը կը ծա-
նուցանէ թէ Կարուս Ըստերդ մեռած չէ, բայց
մանակամացն առ այ կ'ըսէ որ գեռ ֆունդուր անցու-
ցած չէ, եւ ըժիշկները առողջանազան վոյս գրի թե՛
յշունքնեն կարած են : Սորդինիայի գարծակալը առ
ալ կը վույցէ որ Ամերիկ Էվենուուելին հիւանդա-
նական լուրը՝ իր հօրը վոյս շատ գեշ ացջեցութիւն
ըստը եւ իր հիւանդանէին նա աւելի ուստակացուցելի է:
Կառավարութեան հակառակորդները Կարուս
Երանդին մահուան լուրը յորբանը առիւ ուսութեալը՝
կ'առ վեճն չփոթութիւն մը հանել . բայց կառավար-
ութեակիւնը յաս աջակցին իմացան կոմ զուշուրու-
թ ըլլալով՝ այլի պոտոստատ թիւններ մեռած էր,
որով եւ իսումբարակները բան մը չկրցան լնել :

牛自立与陈鹤琴

中華書局影印

ԿԱՍՏՈՒՄՆԱԿՊԵԼԻՆ Յոնիսիմ 10մի բաւելը
ըրբն տասնկ կը զբեն : «Երեք հաւ Բառպարուի ծո-
վիդրաց փոշ նառած՝ ձեր խոռվաթից աղջամիքը
ուռ ու թաղաց կը նայելիք եւ կը յառաջինք որ
հաստէս պղտու պիսի մանձ խոււ ան վասակսոր
յաղափարներէն, որոնք կարծեն թէ մասդացտի
(անդրտ) պէս ունի մէջէն համարին ու իր պահ:

շաբաթից մեջ ուղարկեցին զայտը ու զու գու: Հայոց հիմու որպաստները մեր առհմաններուն վկաց ու բարելու սկզբան: Առանց եւրոպական լրացիք կարդ ալու նոյն իսկ թերապի մէջ կը տեսառի որ ենոքի տակին ինչ հնապատճեր ու գրգռութեալ ինչ միջնորդեր կը բանեցուին, այնպէս ինչու որ Աշխարհու Եփի մասնաւիճերն ենին: Բայտ մը որ յա- սէց Անդրադարձ Պաւառ (Pawow) հարազակեալ Ապարանի Կողմերէն հոս ջառու ու Անդրադարձ կեսպան Ադրենալինը քիմիական նաևներ- եր ըերաւ: Վահեն մը ի միոր հոս է նաև: Պարսկ ըսբ նիմի անոնուլ երիտրոսառը Մաճառ մը, որ յու- տառ ոյն կապահ ծառացութեանը մէջ Մաճառ իսաւրաց հարիւրագետ եր, ու հիմա հոս Մա-

—•◎◎•—

Հ Ա Ր Ե Գ Ա Յ Ն Ե Լ Ա Խ Ե Ր
Հայութանուած լրտպիրը Հումքի վկայ առ երեւելի
լուսեցր կու ասց, որուի որ Կապդիսայի կառավարու-
թիւնը Ձիթքութիւնը բխացէն անօնց Ին զրուած պաշ-
տօնական զրայ մը ընդունած է: Ցաւնիսի 30ի
Հումք առհմանազիր ժողովքը առ օրոշումն ըրս.
Վաղացին ժողովքը տեսնելով որ քաջարը ասկէ
միջրդ պարտապնդելու անկարելի է, ոչ գետ գնելու
դիմուորս թիւնը մկան կը ձգէ, եւ եռապեանե-
րան կը յանձնէ որ աս գնիոր ի զորք զնեն, : Խոյն
ատենը Հանձնցեցոց զօրաց Հրամանատարը Պաշ-
պատցիներէն խնդրեց որ թշնամութիւնները գագրի-
ցընեն, եւ իմաստը զ որ քիչ մը եալը Հումքի քաղաքուանի
խորհրդականները բանեկը պատցամաւորութիւն
մը պիտի խաւընեն: Ո: Գուրակէ Կապդիսայի զնու-
պանը ասուիք գրիւն ետև՝ պիտուամայն կը ծանու-
ցնեն որ Հանձնցեցոց որպազ ամսուորութիւնը ար-

"Առաջնահարության ըստ պատմական համար կամաց կամաց որ առաջ ուղարկելու առաջնահարության ըստ պատմական համար կամաց կամաց է:

ЧЕРНУХОВСКИЙ ГИМНАЗИЯ

ԱՐԵՎԱՏԻ, ՅԱՒԼԻՍԻ 7

Համարակած 100 ըստացիկ Խաչերի	253 ½	արձ.	Ֆիլոր.	2 ամս
Ս. հարաբ. թի 100 ըստացիկ թիգրին	120	"	"	½ "
Արքայութ. 300 Գուշին,	118	"	"	2 "
Լուսնի 4 Գալաքսիա պղերդի	12, 6	"	"	8 "
Համարակած 100 պղերդի Խաչեր.	265 ½	"	"	2 "
Եղանակ 300 Ծիբունիք, Խրառ.	138	"	"	2 "
Մարտին 300 Վահագիր.	143	"	"	2 "
Միջնա 300 առարկաներն Ալբա.	119 ½	"	"	2 "
Փարթ 300 Վահագ.	140 ½	"	"	2 "
Կարապի և Արքայի 120 Վահագ.	120	"	"	3 "
Պայտ (Ալեք. 3) 385—387 Գալաքսիա 1 արձ. Փի. 31 օր տեսա.				